

Asia: VN/24322/2024

Arviomuistio koskien sääntelyä kehitysyhteistyön järjestämisestä

Kysymykset lausunnonantajalle (arviomuistion luvut suuntaa-antavia)

1. Arviomuistiossa esitetään uuden kehitysyhteistyötä järjestämistä koskevan lain säätämistä ja Laki valtion virastoista ja laitoksista (382/1989, jäljempänä "virastolaki") kumoamista. Virastolain tapaan arviomuistiossa esitetään säädettäväksi viranomaisille kuuluvasta yleistoimivallasta osallistua kehitysyhteistyön toimeenpanoon. Samalla toimivallan soveltamisalaa viranomaisten osalta esitetään yhtenäistettäväksi julkisuuslain 4 §:n kanssa. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen muutosten, mukaan lukien vaikutusten, osalta? (luku 2.1)

Ilmatieteen laitos kannattaa tämän uuden lain säätämistä, jotta saadaan koottua kaikki kehitysyhteistyötä ohjaava lainsäädäntö samaan lakikehykseen ja samalla uudistetaan vanhentunutta lainsäädäntöä.

Ilmatieteen laitos näkee erittäin positiivisena, että uudessa laissa selkeytetään, mikä on valtion 'viraston' ja 'laitoksen' määritelmä, yhdenmukaistaen määritelmä julkisuuslain (611/1999) kanssa. Ilmatieteen laitoksen kannalta on hyvä, että samalla laajennetaan erilaisten valtion toimijoiden pääsy mukaan kehitysyhteistyötoimintaan sekä Suomen laaja valtionsektorin osaamisen hyödyntäminen toimeenpanossa samalla laajenee.

2. Millaisia näkemyksiä teillä on uuden kehitysyhteistyön järjestämistä koskevan lain ja sitä koskevan IKI-instrumentin soveltamisalaa koskevasta muutoksesta suhteessa korkeakouluihin? Miten korkeakouluja tulisi kohdella suhteessa julkisuuslain 4 §:n viranomaismääritelmään (luku 2.1)

-

3. Kehitysyhteistyön järjestämistä koskevaan uuteen lakiin esitetään päivitettäväksi IKI-yhteistyötä koskeva maksuperustesäännös. IKI-yhteistyön osalta on tarkoitus yhdenmukaistaa IKI-yhteistyötä koskevia kirjaus- ja kilpailutusnäkökulmia. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen muutosten osalta? Millaisia näkemyksiä teillä on esityksen vaikutuksista? (luku 2.1)

Ilmatieteen laitoksen kokemuksen mukaan IKI-sääntelyä on tulkittu eri toimijoiden välillä eri lailla. Tämän lisäksi Ulkoministeriön ja/tai Valtiovarainministeriön sääntely ja ohjeistus hinnoittelun osalta on vaihtunut merkittävästi ajan kuluessa. Nämä on tärkeä selkeästi ohjeistaa IKI-yhteistyötä tekeville tahoille.

Ilmatieteen laitoksen tuottamien IKI-hankkeiden sisältö liittyy laitoksen lakisääteisiin toimiin, kuten varoitustoimintaan ja tehtäviin lentosääpalvelujen tuottajana. Kyseisillä toimialoilla Ilmatieteen laitos toimii ainoana palveluntuottajana Suomessa. Kyseessä on täten valtion sisäinen hankinta, jolloin maksuperustelaki tulee sovellettavaksi maksuperustelain 3 §:n mukaisen monopoliaseman mukaisesti.

Maksuperustelaki tuo selkeästi ilmi monopoliaseman tuoman maksuperustelain soveltamisen ilman erityistä selvennystä, mutta erityissäännös voi tuoda laajempaa selkeyttä oikeustilaan.

Ilmatieteen laitos toteaa, että kilpailuttamisvelvoite sellaisten palveluiden osalta, joissa valtiolla on yksinoikeus tai valtion ja yksityisen sektorin välillä ei vallitse kilpailutilannetta, ei ole tarpeen. Kilpailuttamisvelvoitteen tavoitteena on mm. taloudellisen hyödyn saavuttaminen, joka tässä tilanteessa jäisi toteutumatta. Tulos olisi jopa päinvastainen, sillä kilpailuttamisvelvoite aiheuttaisi ylimääräisiä kuluja.

Tällä hetkellä Ulkoministeriön rahoituspäätöksistä ja IKI-ohjeistuksesta puuttuu valtiokonsernitasoinen ohjeistus rahoituksen kirjanpidollisesta käsittelystä mm. avunsaajavaltioille lahjoitettavien hyödykkeiden ja niiden ALV-käsittelyn osalta. Ilmatieteen laitos kannattaa asian selkeyttämistä ja täsmentämistä lakiuudistuksen yhteydessä.

4. Arviomuistiossa kuvataan ulkoministeriön tahtotila rahoittaa tulevaisuudessa monitoimijahankkeita, joilla rahoitettaisiin konsortioita, jotka muodostuisivat esimerkiksi viranomaisista, korkeakouluista ja säätiöistä ja yrityksistä (luku 2.1.1.4). Millaisia näkemyksiä, hyviä käytäntöjä tai toimintatapoja teillä on monitoimijamallin rahoittamiseen?

Ilmatieteen laitos näkee erittäin hyvänä, että uudessa lainsäädännössä on yhtenä päämääränä monitoimijayhteistyön (valtion virastot, yksityissektori, kansalaisjärjestöt) parempi mahdollistaminen kehitysyhteistyössä selkeyttämällä tätä koskevaa monitoimijarahoitusta. Esimerkkinä tästä on hankkeet, jotka liittyvät YK-tavoitteeseen ennakkoarvointijärjestelmien kehittämisestä (Early Warnings for All) jokaiseen maailman maahan. Näissä hankkeissa monitoimijayhteistyö on välttämättömyys, jotta koko ennakkoarvointien ja ennalta varautumisen arvoketju voidaan toteuttaa.

5. Arviomuistiossa selvitetään tarvetta säätää EU:lle tai muiden valtioiden kehitysyhteistyötoimijoille siirrettäviä tehtäviä koskien sekä selvennetään teknisen siirron mahdollisuutta (luku 2.1.3.1). Millaisia näkemyksiä teillä on selvitystä koskien?

Ilmatieteen laitos kannattaa myös EU-delegoidun varojen käyttöä koskevan lainsäädännön selkeyttämistä ja täsmentämistä osana uutta lakia. EU-delegoitujen varojen käytön tehokkaampi hyödyntäminen ja ohjaaminen suomalaisille toimijoille on suuri mahdollisuus Suomelle ja tarjoaa suomalaisen osaamisen paremman hyödyntämisen EU-rahoitteisissa kehitysyhteistyöohjelmissa.

6. Arviomuistioon on kuvattu ulkoministeriön ulkoistamat asiantuntijahankinnat perustuslain 124 §:n arvion valossa. Uudessa laissa kehitysyhteistyön järjestämisestä on tarkoitus säätää muulle kuin viranomaiselle siirrettävien tehtävien osalta niiden asiantuntijahankintojen osalta, jotka nykytilassa arvioidaan julkisen hallintotehtävän siirtämiseksi. Arviomuistiossa esitetään myös mahdollinen tahtotila laajentaa asiantuntijapalveluhankintoja tiettyjen yhteistyömuotojen osalta. Millaisia näkemyksiä teillä on esityksestä ja sen vaikutuksista (luku 2.2)?

-

7. Arviomuistiossa esitetään muutoksia valtionavustuslakiin (688/2001) niiltä osin, kun niihin liittyy ulkoministeriön toimintaa koskevia erityispiirteitä (luku 2.3). Muilta osin valtionavustusten myöntämiseen sovellettaisiin valtionavustuslakia. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen säännösten osalta?

-

8. Arviomuistiossa selvitetään tarvetta säätää kehitysyhteistyövarojen väärinkäytöstä ilmoittavien henkilöllisyyden suojasta nykyistä lainsäädäntöä kattavammin (luku 2.4). Ulkoministeriön arvion mukaan uuteen lakiin kehitysyhteistyön järjestämisestä voitaisiin säätää ilmoittajien henkilöllisyyden suojelemisesta esimerkiksi laki finanssivalvonnasta (878/2008) 71 a-c §:n tapaan. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen säännöstarpeiden osalta?

-

9. Muut mahdolliset kommentit arviomuistiossa esitetystä arvioinnista ja esityksistä?

Yleisesti, Ilmatieteen laitos kannustaa Ulkoministeriötä kehitysyhteistyörahoituksen systemaattisempaan ja strategisempaan ohjelmointiin. Erilaisten rahoitusinstrumenttien strateginen suunnittelu, aikataulutus ja päätöksenteko tulisi toteuttaa synergiassa vahvistaen rahoituksen tehokkuutta ja vaikuttavuutta sekä monitoimijayhteistyötä.

Huuskonen Minna

Ilmatieteen laitos - Minna Huuskonen, kabinettipäällikkö, esikunta